

2025

SANSKRIT

Paper : SAN0400404

(Poetics and Prosody)

Full Marks : 60

Time : 2½ hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions*

UNIT—I

(Introduction to Sanskrit Poetics)

(Marks : 15)

1. Answer the following : $1 \times 2 = 2$

अधोलिखितयोः उत्तरं देयम्—

(a) Who is the propounder of the Rasa School?

रसस्म्रदायस्य प्रतिष्ठापकः आचार्यः कः?

(b) Who is the propounder of अलङ्कार School?

अलङ्कारस्म्रदायस्य प्रवर्तकः कः?

2. Answer the following (any four) :

$2 \times 4 = 8$

अधस्तनेषु चतुर्णाम् उत्तरं देयम्—

(a) Find out the two आलङ्कारिकs from the following writers :

अधस्तनग्रन्थकारेभ्यः आलङ्कारिकद्वयं निर्णयताम्—

(i) कालिदासः

(ii) पाणिनिः

(iii) कविराजविश्वनाथः

(iv) कलहणः

(v) ममटभट्टः

(b) What is the first work on the अलङ्कारशास्त्र? Who is the writer of this?

अलङ्कारशास्त्रेषु प्रथमः ग्रन्थः कः? अस्य ग्रन्थस्य ग्रन्थकारस्य नाम किम्?

(c) Name any two supporters of रससम्प्रदायः.

रससम्प्रदायस्य समर्थकद्वयस्य नाम लिख्यताम्।

(d) Write any two topics of अलङ्कारशास्त्र.

अलङ्कारशास्त्रेषु आलोच्यविषयद्वयम् उल्लिख्यताम्।

(e) Of which school of Sanskrit poetics, वामना is the propounder? What is the work on poetics written by him?

वामनः कस्य अलङ्कारशास्त्रसम्प्रदायस्य प्रवर्तकः? तेन रचितस्य अलङ्कारशास्त्रस्य नाम किम्?

3. Write the names of the schools of Sanskrit poetics.

अलङ्कारशास्त्रसम्प्रदायानां नामानि लिख्यन्ताम्।

Or / अथवा

Write the names of the writers of the following अलङ्कारशास्त्रs (any five) :

अधस्तनाम् अलङ्कारशास्त्राणां ग्रन्थकाराणां नामानि लिख्यन्ताम् (पञ्चानाम्)—

नाट्यशास्त्र ; ध्वन्यालोक ; रसगङ्गाधर ; वक्रोत्तिजीवित ; औचित्यविचारचर्चा ; काव्यमीमांसा ; काव्यादर्श ; शृङ्गारप्रकाश।

Or / अथवा

Prepare a brief note on any one of the अलङ्कारशास्त्रs.

कस्यचिदेकस्य अलङ्कारशास्त्रस्योपरि एका संक्षिप्ता टिप्पणी प्रस्तूयताम्।

(4)

UNIT-II

(Forms of Kāvya Literature)

(Marks : 15)

4. Answer the following questions : $1 \times 3 = 3$

अधस्तनानां प्रश्नानाम् उत्तरं देयम्—

(a) Write the definition of Campū.

चम्पूकाव्यस्य लक्षणं किम्?

(b) Name any one खण्डकाव्य.

खण्डकाव्यस्यैकस्य नाम लिखताम्।

(c) How many रूपकs are there?

रूपकाणि कति संख्यकानि सन्ति?

5. What are the two divisions of Sanskrit Kāvya? 2

संस्कृतकाव्यस्य भागद्वयं किम्?

Or / अथवा

Name any two उपरूपकs.

उपरूपकद्वयस्य नाम लिखत।

6. Write short notes on (any two) : 10

टिप्पणी लेख्या (द्वयोः)—

महाकाव्य ; खण्डकाव्य ; गद्यकाव्य ; नाटक ; प्रकरण।

(5)

UNIT-III

(Figures of Speech)

(Marks : 15)

7. Define and illustrate the following अलङ्कारs (any three) : $5 \times 3 = 15$

अधस्तनानाम् अलङ्काराणां लक्षणमुल्लिख्य यथारीति उदाहरणं प्रदर्शयताम् (त्रयाणाम्)—

अनुप्रासः ; यमकम् ; उपभा ; सन्देहः ; भ्रान्तिमान् ; निर्दर्शना ; अर्थान्तरस्यासः।

UNIT-IV

(Sanskrit Metres)

(Marks : 15)

8. Answer the following questions : $1 \times 3 = 3$

अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तरं प्रदेयम्—

(a) Name a work on Sanskrit prosody.

कस्यचिदेकस्य संस्कृत-छन्दशास्त्रस्य नाम लिखत।

(b) How many गणs are there?

गणाः कति संख्यकाः?

(c) How many syllables in each पाद are there in the metre called भुजङ्गप्रयात?

भुजङ्गप्रयात इति छन्दसः प्रत्येकस्मिन् पादे कति संख्यकानि अक्षराणि सन्ति?

9. Write short notes on (any one) :

2

टिप्पणी लेख्या (एकतमस्य) —

गुरुर्वणः ; गणः ; यतिः।

Or / अथवा

What is the difference between समवृत्त and
अर्धसमवृत्त?

समवृत्तार्धसमवृत्तयोर्मध्ये पार्थक्यं किम्?

10. Define and illustrate any two of the following : 10

अधस्तनानां द्वयोः लक्षणमुल्लिख्य उदाहरणं प्रदर्शयताम् —

गायत्री ; उष्णिक् ; वसन्ततिलकम् ; तोटकम् ; मालिनी ;
शिरसिरिणी ; इन्द्रबज्रा।

OR / अथवा

11. Write the answers of the following : 10

अधस्तनप्रश्नद्वयं समाधेयम् —

(a) Mention the names of Gaṇas showing the
positions of short and long syllables.

लघुगुरुस्थाननिर्देशपूर्वकं गणानां नामानि उल्लिख्यन्ताम्।

(b) Determine the metre of the following Sloka
showing the Gaṇas in every पाद :

अधस्तनश्लोकस्य प्रत्येकस्मिन् पादे गणप्रदर्शनपूर्वकं छन्दः
निरूप्यताम् —

जातं वंगे भुवनविदिते पुष्करावर्तकानां
जानामि त्वां प्रकृतिपुरुषं कामरूपं मधोनः।
तेनार्थितं त्वयि विधिवशाद्वर्बन्धुर्गतोऽहं
याज्ञा मोघा वरमधिगुणे नाधमे लब्धकामा॥

★ ★ ★